

ACADEMIA DE MUZICĂ, TEATRU ȘI ARTE PLASTICE

Cu titlu de manuscris

C.Z.U: 398.8(478):787.1(043.2)

SLABARI NICOLAE

**REPERTORIUL FOLCLORIC PENTRU VIOARĂ DIN ZONA
DE NORD A REPUBLICII MOLDOVA**

SPECIALITATEA 653.01 – MUZICOLOGIE

Autoreferatul tezei de doctor în studiul artelor și culturologie

CHIȘINĂU, 2016

Teza a fost elaborată la catedra *Muzicologie și compoziție* a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice, Chișinău, Republica Moldova.

Conducător științific: Badrajan Svetlana, doctor în studiul artelor, conferențiar universitar la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice.

Referenți oficiali:

Ghilaș Victor, doctor habilitat în studiul artelor, cercetător științific principal, Institutul Patrimoniului Cultural al AȘM

Bunea Diana, doctor în studiul artelor, conferențiar universitar, AMTAP

Componența consiliului științific specializat:

președinte – **Plămădeală Ana-Maria**, doctor habilitat, conferențiar cercetător

secretar – **Rojnoveanu Angela**, doctor în studiul artelor, conferențiar universitar

membri – **Mustea Gheorghe**, academician al AȘM, profesor universitar

Galaicu Violina, doctor în studiul artelor, conferențiar cercetător

Berezovicova Tatiana, doctor în studiul artelor, conferențiar universitar

Neamțu Petru, profesor universitar

Susținerea va avea loc la data de „2” iunie 2016, ora 8:30, în cadrul ședinței Consiliului Științific Specializat D 85.653.01 – 02, cu dreptul de a organiza susținerea tezelor de doctor în studiul artelor din cadrul Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice, mun. Chișinău, str. A. Mateevici 87.

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice (Chișinău, str. A. Mateevici 87), la Biblioteca Națională a Moldovei (Chișinău, str. 31 august 1989 78A) și pe pagina web a CNAA al Republicii Moldova (www.cnaa.md).

Autoreferatul a fost expediat la „28” aprilie 2016.

Secretar științific al Consiliului științific specializat:

Rojnoveanu Angela, doctor în studiul artelor, conferențiar universitar _____

Conducător științific:

Badrajan Svetlana, doctor în studiul artelor, conferențiar universitar _____

Autor:

Slabari Nicolae _____

© Slabari Nicolae, 2016

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei abordate. Studiarea muzicii instrumentale și a instrumentelor populare prezintă un interes deosebit, deoarece aceste domenii ale culturii sunt strâns legate de modul de trai, viața socială, spiritualitatea, istoria și, în general, de existența în timp a unui popor. Actualitatea temei propuse spre investigare este determinată atât de lipsa unor studii fundamentale în etnomuzicologia autohtonă în care să fie tratat repertoriul folcloric pentru vioară din zona de nord a republicii, cât și de politica actuală și direcțiile trasate de diferite organizații internaționale și de statul Republica Moldova cu privire la patrimoniul cultural imaterial. Ne referim în special la: Convenția UNESCO pentru salvagardarea patrimoniului cultural imaterial (2003), Legea nr. 58 din 29.03.2012 privind protejarea patrimoniului cultural imaterial etc.

Studiul se bazează pe materiale muzicale extrase din culegerile de folclor, pe surse preluate din Arhiva Cabinetului de folclor al Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice, și pe materiale audio înregistrate în expedițiile personale de teren.

Creațiile muzicale analizate reprezintă o diversitate de specii și categorii, acoperind o perioadă de timp destul de mare (cea mai veche înregistrare este din anul 1969 de la violonistul Gheorghe Angheluș) și reflectând transformările, mutațiile produse în societatea tradițională, în mentalitatea, stilul, moda și dezideratele acesteia. Analiza creațiilor sub aspectul structurilor ritmice, sonore și arhitectonice ne-a permis să descoperim unele particularități ale folclorului muzical din zona cercetată, contribuind astfel la completarea cunoștințelor referitoare la folclorul muzical din republică.

Studierea fenomenului lăutăriei din zona cercetată ne-a permis să identificăm și să punem în circuitul cultural nume de lăutari violoniști necunoscuți, să relevăm aportul lor în dezvoltarea artei muzicale profesioniste. Cercetarea realității folclorice, în particular, și a celei culturale, în general, din zona respectivă ne-a oferit posibilitatea de a crea o imagine mai clară a muzicii tradiționale, dar și de a determina rolul ei în perioada contemporană.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare. Folclorul muzical din zona de nord se remarcă printr-o mare bogăție de genuri, specii și categorii, atât rituale, cât și nerituale, iar repertoriul folcloric pentru vioară reflectă această diversitate. În pofida tuturor transformărilor politice, sociale, economice, tehnologice etc., care s-au produs și se produc începând, în special, cu a doua jumătate a sec. XX, o mare parte din creațiile muzicale folclorice sunt interpretate și în prezent. Unele dintre ele le mai atestăm în mediul lor firesc de manifestare, altele sunt preluate în repertoriul muzicienilor profesioniști.

Analizând situația istoriografică în domeniul propus pentru cercetare, am consultat diferite surse științifice din domeniile istoric, etnologic, etnomuzicologic, de teoria și istoria muzicii, informații din literatura artistică românească și internet. În literatura de specialitate nu există cercetări fundamentale consacrate eminentelor repertoriului folcloric pentru vioară din zona de nord a Republicii Moldova.

Deosebit de valoroase sunt exemplele muzicale în care este specificat instrumentul la care se interpretează melodia, inclusiv la vioară, exemple pe care le găsim în diferite colecții de folclor muzical. De asemenea, unele menționări referitoare la repertoriul abordat de noi le găsim în articolele autorilor Vasile Chiseliță, Victor Ghilaș, Diana Bunea, Svetlana Badrajan ș.a. Chiar dacă aceste informații sunt puține, valoarea lor științifică este incontestabilă și pentru cercetarea noastră ele constituie repere importante.

Scopul și obiectivele cercetării. Scopul lucrării este studierea complexă a muzicii tradiționale pentru vioară din zona de nord a Republicii Moldova în contextul evoluției culturii muzicale naționale. Pornind de la analiza funcțional-semantică a creațiilor muzicale, ne-am propus să realizăm o clasificare a melodiilor, relevând particularitățile structurale ale acestora și valoarea lor în actualitate. Obiectivele cercetării constau în:

1. elucidarea fenomenului interpretării tradiționale la vioară în zona folclorică studiată;
2. introducerea în circuitul științific a unor figuri de violoniști și dinastii de lăutari din nordul Republicii Moldova;
3. evidențierea și punerea în valoare a activității lăutarilor și abordarea din perspectivă sincronică și diacronică;
4. tratarea repertoriului folcloric pentru vioară sub aspectul conținutului, funcționalității, relațiilor interculturale;
5. clasificarea melodiilor folclorice pe diferite criterii, delimitarea criteriului fundamental pentru studierea morfologiei muzicale;
6. analiza particularităților ritmice, melodice și arhitectonice ale melodiilor.

Metodologia cercetării științifice. Baza metodologică a studiului realizat se axează pe sistemul elaborat de Constantin Brăiloiu, care reprezintă un ansamblu coerent de instrumente de cercetare, structurat pe trei elemente fundamentale: metoda sociologiei muzicale, metoda analizei structurale, metoda comparativă. În cadrul investigațiilor de teren au fost aplicate și metode specifice, cum sunt cercetarea directă și cea indirectă, metoda anchetei, experimentul. Una dintre metodele esențiale într-o cercetare etnomuzicologică este transcrierea. În acest sens, pentru reprezentarea grafică a materialului muzical folcloric, am aplicat transcrierea științifică.

Noutatea și originalitatea științifică constă în dezvoltarea unor aspecte importante legate de colportori, funcționalitate, morfologie în raport cu muzica instrumentală tradițională pentru vioară din zona de nord a Republicii Moldova, neelucidate până acum în etnomuzicologia națională. Lucrarea își propune să completeze un spațiu insuficient studiat, legat de fenomenul artei instrumentale tradiționale, de evoluția limbajului muzical și a gândirii muzicale, având ca bază repertoriul pentru vioară din zona folclorică cercetată. Materialul muzical studiat este inedit, colectat în urma investigațiilor de teren și transcris după toate rigorile științifice.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul respectiv rezidă în crearea unei viziuni de ansamblu asupra repertoriului muzical folcloric, scoțând în evidență reprezentanți de marcă ai artei violonistice lăutărești din zona de nord și contribuind, astfel, la eliminarea discrepanței dintre nivelul avansat al creației tradiționale violonistice și lipsa valorificării științifice a acestora în contemporaneitate. În afară de aceasta, a fost demonstrată valoarea repertoriului violonistic din zona de nord ca element al patrimoniului cultural intangibil, dar și posibilitatea de utilizare a lui în diferite domenii ale artei muzicale. S-a întreprins tentativa realizării unui studiu multilateral, care include elucidarea particularităților funcționale și structurale ale melodiilor reprezentative. Ne-am propus să soluționăm o serie de probleme legate de corelările și interferențele din cadrul sistemelor ritmice, sonore, arhitectonice, realizând o analiză detaliată a melodiilor și sistematizarea acestora pe grupuri și clase.

Prezentul studiu tinde să completeze un spațiu neacoperit din domeniul investigațiilor folclorice autohtone de tip structural-tipologic, considerate printre cele mai importante direcții în etnomuzicologia modernă. Studiul reprezintă nu doar o încercare de tratare pluridimensională a repertoriului folcloric pentru vioară din zona de nord, ci și una de valorificare a muzicii instrumentale pentru vioară ca fenomen folcloric.

Semnificația teoretică. Materialul și problematica abordată în cadrul investigațiilor constituie un aport științific semnificativ din punct de vedere cognitiv și didactic în etnomuzicologia națională. Unele aspecte analitice abordate în teză, având drept punct de reper repertoriul violonistic și clasificarea acestuia, pot constitui o sursă metodologică și teoretică pentru studierea zonală, pentru realizarea diferitor clasificări și tipologii muzicale, fiind, în același timp, o treaptă intermediară spre o abordare interdisciplinară, inclusiv extra-muzicală a cercetării.

Valoarea aplicativă a lucrării constă în utilizarea rezultatelor cercetării de tip analitic, comparativ și structural-tipologic drept bază pentru studii științifice ulterioare. Materialele cercetării pot fi utilizate la cursurile didactice *Folclor muzical*, *Istoria muzicii naționale*, *Istoria artei interpretative la instrumentele populare* în instituțiile de învățământ muzical-artistic mediu și superior.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere: 1. Lăutarii violoniști și dinastiile de lăutari din zona de nord a Republicii Moldova păstrează repertoriul muzical și maniera interpretativă, transmise din generație în generație în pofida permanentelor transformări sociale, politice, culturale. 2. Vioara și lăutarii violoniști din zona cercetată reprezintă un mecanism important de păstrare, promovare și valorificare al culturii tradiționale în societate. 3. Un sistem de clasificare axat pe diverse criterii, orientate spre o anumită latură a creațiilor din repertoriul folcloric pentru vioară, sistem determinat de particularitățile funcționale, semantice și structurale ale creațiilor muzicale ce reprezintă repertoriul folcloric pentru vioară din zona de nord. La baza cercetării a stat *criteriul aplicativ*, celelalte criterii fiind implicate în funcție de gradul de necesitate a prezentării multilaterale a fenomenului studiat. 4. Analiza structurii a două grupuri de melodii: *melodii de joc* și *melodii de ascultare* cu evidențierea particularităților sistemelor sonore, ritmice și arhitectonice.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele științifice au fost implementate în cadrul proiectelor științifice organizate de AMTAP: *Folclor și postfolclor în contemporaneitate* (2014-2015), *Patrimoniul muzical din Republica Moldova (folclor și creație componistică) în contemporaneitate* (2015-2018), a conferințelor științifice naționale și internaționale la AMTAP în anii 2009-2015, precum și în 8 publicații științifice.

Aprobarea rezultatelor științifice. Lucrarea este scrisă conform cerințelor planului de doctorat al Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice în cadrul catedrei Muzicologie și compoziție. Teza a fost discutată la ședințele catedrei Muzicologie și compoziție din 19.01.2015, apoi la Seminarului Științific de Profil din 11.06.2015 și recomandată pentru susținere, specialitatea 653.01 – Muzicologie.

Publicații la tema tezei. Autorul a publicat opt articole, dintre care șase în edițiile naționale aprobate de CNAA și două – în culegeri de articole internaționale.

Volumul și structura tezei. Cercetarea de față conține 131 de pagini de text analitic, structurat după cum urmează: introducere, patru capitole, concluzii generale și recomandări, lista bibliografică ce conține 168 de titluri, cinci anexe.

Cuvinte-cheie: repertoriu folcloric pentru vioară, lăutari, dinastii de lăutari, clasificarea repertoriului, funcționalitate, melodii de joc, melodii de ascultare, structură sonoră, ritm, arhitectonică.

CONȚINUTUL TEZEI

În **introducere** este argumentată actualitatea temei și caracterul ei novator, sunt stabilite obiectivele și scopul investigațiilor, sunt evidențiate aportul științific, valoarea teoretică și practică a tezei, reflectate în compartimentele respective ale introducerii.

Capitolul 1, **Repertoriul folcloric pentru vioară din zona de nord a Republicii Moldova: obiect, metodă, istoriografie**, conține o caracterizare a zonei folclorice studiate și a obiectului cercetat, expunerea bazei teoretice și metodologice, analiza surselor istoriografice. Aceste sarcini au fost tratate în două subcapitole.

Subcapitolul 1.1, **Repertoriul folcloric pentru vioară ca obiect de studiu: context etnografico-muzical, consemnări documentare**. Zona de nord, aleasă ca spațiu folcloric pentru cercetare, posedă o tradiție bogată, cu rădăcini adânc implantate în istoria poporului, tradiție reprezentată printr-o mare diversitate de obiceiuri, genuri și specii muzicale folclorice, o mare parte practicate activ și în colectivitatea contemporană. Acest fapt ne-a oferit un domeniu imens de cercetare etnologică, inclusiv etnomuzicologică, domeniu care nu este deocamdată suficient studiat. Caracterizând din punct de vedere etnografico-muzical zona investigată, am creat o imagine de ansamblu a unui areal în care activează generații de lăutari violoniști și am constatat că aici există o tradiție a interpretării instrumentale și circulă un anumit repertoriu muzical.

În scopul delimitării obiectului de studiu, au fost evidențiate manifestările tradiționale, practicate în zona de nord, al căror repertoriu muzical presupune și interpretarea la vioară. S-a constatat utilizarea viorii pentru interpretarea repertoriului în cadrul diferitor obiceiuri, remarcând în special obiceiurile cu măști din cadrul sărbătorilor de iarnă, ceremonialul nupțial, jocul duminical tradițional și cel de hram, șezătoarea. De asemenea, sunt menționate și alte obiceiuri din cadrul ciclului calendaristic, repertoriul muzical al cărora reprezintă o sursă intonațională atât pentru repertoriul violonistic din cadrul obiceiurilor, cât și pentru repertoriul neritual.

Interesul empiric și științific pentru repertoriul muzical tradițional din zona cercetată, pentru lăutari, inclusiv pentru violoniști, s-a profilat începând de prin sec. XIX (în baza surselor de care am dispus), fapt confirmat în diferite consemnări documentare și literare.

Am remarcat munca enormă de înregistrare și publicare de colecții a folclorului din zona de nord a Moldovei. În urma investigațiilor de teren au fost alcătuite și editate culegeri de folclor valoroase: *Doine, cântece și jocuri* (1972), alc. Gleb Ciaicovschi- Mereșanu etc.; colecții: *Ca la noi în sat* (1989), *Cucușor cu pană sură* (1988), alc. Constantin Rusnac; *Așa-i jocul pe la noi* (1988), *La vatra horelor* (1982) de Vladimir Curbet; *Zi-i, lăută* (1979), *Ce mi-i drag mie pe lume* (1984), *Satule, vatră frumoasă* (1987), *Cântă inima și dorul* (2000), *Antologie de folclor*

muzical, 1107 melodii și cântece din Moldova istorică (2002), alc. Dumitru Blajinu ș.a. A fost menționat și aportul nostru la completarea materialului muzical existent cu cel pe care l-am înregistrat în expedițiile efectuate în anii 2007-2011 în zona de nord (r. Briceni, s. Larga și s. Colicăuți; r. Râșcani, s. Grinăuți; r. Glodeni, s. Iabloana și s. Cuhnești; r. Edineț).

1.2. Metodologie, terminologie, material muzical. În acest subcapitol am expus și explicat metodele aplicate la realizarea scopului cercetării, evidențiind atât metode cu caracter general de tip istorico-sociologic, cât și metode aplicate nemijlocit la studierea unui material muzical folcloric. Caracterul complex și pluridimensional al temei investigate a determinat necesitatea elaborării unor criterii de clasificare corespunzătoare. În acest scop au fost studiate diferite opinii referitoare la problema clasificării în diverse domenii de cercetare a fenomenului muzical.

Am sistematizat pe anumite probleme legate de funcționalitate și analiză morfologică în etnomuzicologie diferite surse științifice. Am evidențiat ideile și concluziile teoretice ale autorilor citați și le-am preluat, valorificându-le în demersul științific. Un aspect important al acestui subcapitol îl constituie descrierea și indicarea materialului muzical în baza căruia a fost realizată cercetarea științifică.

Punct de pornire a cercetării îl constituie studiile eminentului muzicolog Constantin Brăiloiu – *Opere*, vol. I, II, IV, V, dar și cele semnate de Emilia Comișel – *Studii de etnomuzicologie* vol. I și II, *Folclor muzical*, de Ghizela Sulițeanu – *Psihologia folclorului muzical* și altele consacrate metodologiei și morfologiei folclorului muzical. În acest context numim și lucrările lui Petru Stoianov, cum ar fi: *Молдавский мелос и проблемы музыкального ритма*, *Ритмика молдавской дойны*, *Вопросы формирования лада в молдавской народной песне*.

Pentru o edificare aprofundată în ceea ce privește aspectul istoric al folclorului, au fost consultate studiile: *Hronicul muzicii românești* de Octavian Lazăr Cosma, *Contribuții la istoria muzicii românești* și *Cultura muzicală românească în secolele XVIII-XIX* de Romeo Ghircoiașiu, *Patrium Carmen* de George Breazul, *Arta muzicală din Republica Moldova. Istorie și modernitate*, în care este introdus un compartiment consistent consacrat folclorului muzical ș.a.

În scopul cunoașterii mai bune a aspectelor legate de organologia populară și a fenomenului lăutăriei, am consultat lucrările lui Teodor Burada, unul dintre primii cercetători ai instrumentelor muzicale populare; ale lui Tiberiu Alexandru, Viorel Cosma, Gheorghe Ciobanu, Speranța Rădulescu, Victor Ghilaș, Vasile Chiseliță, Igor Mațievski ș.a.

Pe problemele clasificării și analizei morfologice a folclorului muzical am studiat lucrările semnate de: Mariana Kahane, Ghizela Sulițeanu, Gheorghe Oprea, Traian Mârza, Corneliu Dan

Georgescu etc. În calitate de suport metodologic în cercetarea sistemelor ritmice am consultat studii și articolele precum: *Ritmul aksac* de Constantin Brăiloiu, *Muzica instrumentală din nordul Bucovinei. Repertoriul de fluier* de Vasile Chiseliță, *Ritmul orchestric (de dans): un sistem distinct al ritmicii populare românești*, *Ritmul vocal acomodat pașilor din mersul ceremonios, un tip distinct al ritmicii populare românești* de Traian Mârza, *Музыка народных танцев Молдавии* de Eleonora Florea. La analiza sistemelor sonore ne-au servit ca reper metodologic o serie de studii și articole precum: *Sisteme sonore în folclorul românesc* de Gheorghe Oprea, *Modurile cromatice în muzica populară românească* de Gheorghe Ciobanu, *Jocul popular românesc*, *Cu privire la definirea sistemelor melodice* de Corneliu Dan Georgescu. În tratarea formei arhitectonice au fost aplicate metodele utilizate de Mariana Kahane: *De la sistem sonor la formă arhitectonică*; de Valentin Timaru: *Morfologia și structura formelor muzicale (Curs de forme și analize muzicale)* ș.a. Un studiu care ne-a fost util la analiza morfologiei melodiilor din repertoriul folcloric pentru vioară este *Muzica în ceremonialul nupțial din Basarabia. Cântecul miresei*, semnat de Svetlana Badrajan. Menționăm în special sursele muzicale utilizate de cercetătoare, o mare parte dintre acestea provin din zona de nord a Republicii Moldova.

Subliniem valoarea inedită a materialului muzical, care a stat la baza cercetării noastre. Acesta a fost selectat din creațiile muzicale folclorice înregistrate în timpul investigațiilor personale de teren și transcrise după rigoriile științifice, din Arhiva de Folclor a AMTAP, de asemenea din diferite colecții de folclor muzical. În total au fost analizate circa 350 de melodii.

1.3. Concluzii la capitolul 1. Ca rezultat al analizei bazei metodologice, surselor istoriografice cu referire la obiectul de studiu, putem formula următoarele concluzii:

1. Zona de nord a Republicii Moldova, stabilită de noi ca spațiu folcloric pentru cercetare, are o tradiție bogată, cu rădăcini adânci implantate în istoria poporului, tradiție exprimată printr-o mare diversitate de obiceiuri, genuri și specii muzicale folclorice, o mare parte practicate și în societatea contemporană. Acest fapt oferă un domeniu imens de cercetare etnologică, inclusiv etnomuzicologică, care, cu regret, a fost încă insuficient explorat.

2. În scopul delimitării obiectului de studiu, din spațiul folcloric stabilit au fost selectate manifestările tradiționale al căror repertoriu muzical presupune și interpretarea la vioară. A fost constatată utilizarea viorii pentru interpretarea repertoriului în cadrul diferitor obiceiuri, remarcându-se în special obiceiurile cu măști practicate la sărbătorile de iarnă, ceremonialul nupțial, jocul duminical tradițional și cel de hram, șezătoarea. Au fost menționate și alte obiceiuri aferente sărbătorilor din ciclul calendaristic, al căror repertoriu muzical reprezintă sursa intonațională atât pentru repertoriul violonistic ritual din cadrul obiceiurilor, cât și cel neritual. Această caracterizare etnografico-muzicală a zonei studiate a fost realizată pentru a crea o imagine de ansamblu a spațiului în care activează generații de lăutari, unde există o tradiție a

interpretării instrumentale și circulă un anumit repertoriu muzical, conturându-se astfel obiectul de studiu – repertoriul folcloric pentru vioară din zona de nord a Republicii Moldova.

3. Interesul empiric și științific pentru repertoriul muzical folcloric din zona cercetată, pentru lăutari, inclusiv pentru violoniști, a început să se manifeste prin sec. XIX (conform surselor de care am dispus), fapt confirmat de diferite consemnări documentare și literare, studii. A fost remarcată importanța investigațiilor de teren întreprinse de alți cercetători de-a lungul timpului și colecțiile de folclor muzical editate ca rezultat al acestor investigații, menționându-se aportul nostru la completarea materialului muzical existent anterior cu materialul muzical colectat pe parcursul investigațiilor întreprinse de noi în zona de nord a Republicii Moldova.

4. Este demonstrată necesitatea cercetării sistemice a repertoriului pentru vioară din zona de nord a Republicii Moldova în baza unei metodologii complexe, care îmbină realizările etnomuzicologiei naționale și internaționale. Au fost prezentate metodele aplicate la realizarea scopului cercetării, inclusiv metode generale de tip istorico-sociologic și metode specifice, aplicate exclusiv la studierea unui material muzical folcloric.

Caracterul complex, pluridimensional al temei investigate a determinat necesitatea elaborării unor criterii de clasificare temeinice. În acest scop, au fost examinate diferite viziuni referitoare la problema clasificării în diverse domenii de cercetare a fenomenului muzical.

5. Sursele științifice consultate au fost sistematizate pe probleme concrete referitoare la funcționalitate și analiză morfologică în etnomuzicologie, evidențiindu-se ideile și concluziile teoretice ale autorilor citați și care au fost valorificate în cadrul prezentului demers științific. Un aspect important îl constituie descrierea și specificarea materialului muzical în baza căruia a fost realizată cercetarea științifică și au fost formulate concluzii și recomandări.

Capitolul 2, **Fenomenul muzicii tradiționale pentru vioară în zona de nord a Republicii Moldova în context social-istoric**, este structurat pe trei subcapitole.

În subcapitolul 2.1, **Vioara și lăutarii violoniști ca factori de viabilitate a culturii tradiționale în societate: privire diacronică**, am realizat o tratare din perspectivă istorică a prezenței viorii în cultura instrumentală tradițională, a rolului acesteia în instrumentarul utilizat de către lăutari și promovarea repertoriului folcloric. Am delimitat și analizat câteva perioade istorice legate de evoluția fenomenului lăutăriei, punând în valoare importanța viorii în dezvoltarea interpretării tradiționale orale și a repertoriului muzical.

Prima perioadă (sec. XIV–XVI) de evoluție a fenomenului lăutăriei ca meserie o constituie începutul epocii medievale, când sunt consolidate Principatele Dunărene, se dezvoltă economia și comerțul – factori care au favorizat apariția profesionalismului instrumental oral. În această perioadă sunt cunoscute două categorii de lăutari: a) lăutari domnești; b) lăutari mănăstirești.

Instrumentarul lăutăresc cordofon reprezentativ al acestei perioade se limitează la utilizarea lăutei și, probabil, a psaltirii. Repertoriul muzicienilor acelor timpuri este menționat sporadic și foarte sumar, punându-se în evidență câteva creații reprezentative pentru pătura nobiliară a timpului. Sunt amintite cântecele epice (baladele), axate pe tematică voinicească, executate de guslarii sârbi și de lăutari, sau cele pe tematică păstorească, executate de cimpoieri. De asemenea, se interpretau cântece lirice (de dragoste) și jocuri, executate, în special, de cimpoieri.

A doua perioadă (sec. XVII–XVIII) de evoluție a fenomenului instrumental de tradiție orală se caracterizează printr-o intensă influență a Orientului. Totodată, se atestă și anumite elemente ale culturii renascentiste prin influența occidentală.

Instrumentarul lăutăresc se caracterizează printr-o îmbogățire cu instrumente cordofone. Anume în această perioadă este adoptată vioara, care devine instrumentul primordial în cultura lăutarilor. Spre sfârșitul sec. XVII, o bună parte dintre lăutarii din mediul urban au preluat *vioara*. Date documentare despre repertoriul lăutăresc din acea perioadă sunt puține. Se cunoaște doar că muzica lăutărească era prezentă la diverse serbări și petreceri. Un loc important în această perioadă îl ocupă muzica de joc care s-a dezvoltat mai ales ca rezultat al asimilării fondului arhaic al cimpoierilor și al convergenței culturale urbane.

A treia perioadă (sec. XIX – începutul sec. XX) de evoluție a fenomenului instrumental tradițional coincide cu marile transformări sociale și culturale, care au contribuit la crearea civilizației moderne, influența occidentală. Lăutarii se stabilesc și în zonele rurale unde se formează dinastii de lăutari. Astfel, constatăm dezvoltarea fenomenului la nivel de două medii sociale diferite: 1) mediul urban – de natură eterogenă; 2) mediul rural – de natură patriarhală, mai mult sau mai puțin omogen.

Instrumentarul lăutăresc al acestei perioade istorice este determinat de cerințele estetice și de moda timpului. Pe la mijlocul sec. XIX, instrumentele orientale sunt abandonate treptat. În mediul rural devin cunoscute ansambluri care îmbină *vioara* și *cobza*, iar pe la sfârșitul sec. XIX – începutul sec. XX, *cobza* este înlocuită cu *țambalul*. În funcție de amploare, devin cunoscute diferite tipuri de ansambluri, în care este introdusă încă o *vioară*, alături de fluier sau nai. În mediul urban se produc tot mai multe schimbări ale instrumentarului. În această perioadă, în ansamblurile lăutărești, *vioara* este utilizată în grup cu *viola*, *violoncelul*, *contrabasul*, *chitara* (ajungând până la 12 instrumentiști sau chiar mai mulți).

Progresul tehnic caracteristic Occidentului pe la sf. sec. XIX, marcat prin descoperirea electricității, fotografiei, industriei de mașini etc., a influențat și domeniul artei muzicale. Astfel, la sfârșitul sec. XIX – începutul sec. XX, în instrumentarul lăutăresc apare un nou tip de *vioară* – *vioara cu goarnă* sau *vioara Stroh*. În rezultat și repertoriul lăutarilor se schimbă considerabil, depinzând, pe de o parte, de posibilitățile tehnice ale instrumentului, iar pe de altă parte, de modă

și cerințele publicului. În mediul urban se dezvoltă un repertoriu diferit de cel din zona rurală, cu o fuziune a elementelor orientale, a manierei occidentale de interpretare și a folclorului autohton.

În mediul rural, repertoriul lăutarilor violoniști se limitează, în mare parte, la melodiile interpretate de cimpoieri și fluierași. Lăutarii satelor sunt prezenți în special în cadrul jocului duminical și la nunțile țărănești.

În *perioada postbelică* evidențiem două etape de evoluție a fenomenului lăutăriei: I. din anul 1945 până în anul 1989; II. din 1989 până în prezent.

Prima etapă se caracterizează prin transformări sociale radicale și evenimente politice, precum sfârșitul celui de-al doilea război mondial, instalarea regimului comunist, care și-a pus amprenta pe sistemul de învățământ și pe activitatea muzicienilor de tradiție orală. Cenzura regimului comunist și legile acestuia au limitat enorm activitatea și repertoriul lăutarilor. Au fost impuse alte modele de trai, alte obiceiuri, alt tip de gândire. Drept dovadă, spre exemplu, sunt emisiunile radio și TV, care promovau „traifului sovietic fericit”, interzicerea creațiilor folclorice cu tematică de jale, a melodiilor doinite și altele care nu corespundeau standardelor socialiste. Totuși, lăutarii, în mediu mai restrâns, interpretau repertoriul tradițional, mai mult decât atât, audiau clandestin posturile de radio din regiunea balcani, îmbogățindu-și permanent repertoriul.

A doua etapă de evoluție a fenomenului lăutăriei începe odată cu proclamarea independenței Republicii Moldova, la 27 august 1989, și cu deschiderea hotarelor spre Occident. În anii '90 ai sec. XX, în republică se produce o „explozie” de concerte, cu participarea interpreților vocaliști și instrumentiști din România și din țările balcanice, nu numai în sfera muzicii folclorice, ci și în cea a muzicii clasice, jazz, rock, pop etc. În rezultat lăutarii violoniști preiau liber repertoriul lor și creații din alte zone românești, perfecționându-și maniera interpretativă.

Din cele expuse mai sus, putem conchide că vioara și lăutarii violoniști reprezintă factorii importanți în păstrarea, promovarea și valorificarea culturii tradiționale muzicale. Etapele evidențiate anterior pot fi identificate și în istoria artei violonistice din zona de nord a Republicii Moldova. Instrumentul preferat al lăutarilor din această zonă rămâne și în prezent vioara. Drept dovadă o constituie tradiția violonistică bogată ce cuprinde multe generații, repertoriul specific, tendința permanentă de perfecționare a tehnicii de interpretare, de explorare a sonorității instrumentului.

În subcapitolul 2.2, **Lăutari violoniști și dinastii** de lăutari ne-am referit la lăutari-violoniști și la dinastii de lăutari din zona de nord, punctând etape importante legate de preocuparea lor, luând ca bază câteva criterii, și anume: locul de naștere și activitate, apartenența la o dinastie, instruirea tradițională sau academică, vârsta, centrele lăutărești, generația. Am pus accent pe activitatea lăutarilor originari din zona de nord a Republicii Moldova și pe repertoriul

promovat de aceștia, am numit personalitățile distincte care au contribuit substanțial la dezvoltarea culturii muzicale naționale. De asemenea, am remarcat aportul violoniștilor din alte zone ale Republicii Moldova, care au activat și activează în zona de nord, la îmbogățirea repertoriului și promovarea tradițiilor locale.

Din informațiile colectate în timpul expedițiilor personale, dar și din diferite documente, arhive personale ale muzicienilor și ale altor promotori ai culturii naționale, am descoperit nume de reprezentanți ai artei violonistice lăutărești din zona cercetată, care s-au manifestat plener în diferite centre lăutărești, cum ar fi: Glodeni, Râșcani, Briceni, Edineț, Dondușeni, Drochia. Dintre aceștia numim pe: Dumitru Blajinu (s. Pererâta, r. Lipcani), Dumitru (Mechiu) Ciobanu (r. Edineț), Nicolae Banu (r. Edineț), Ignat Berbeci (s. Cuhnești, r. Glodeni), Tudor Dascăl (s. Pelinia, r. Râșcani), Aristid Ștefăneț (s. Grinăuți, r. Râșcani), Victor Cioclea (s. Larga, r. Briceni), Dumitru Lavric (s. Colicăuți, r. Briceni) etc. Activitatea lor a fost analizată avându-se în vedere, în primul rând, anii în care s-au manifestat în mod deosebit. Astfel, am delimitat anii '30-'45; '50-'60; '70-'80; '80-'90 până în prezent.

În subcapitolul 2.3, **Repertoriul tradițional pentru vioară: caracteristici și clasificare.** Necesitatea elaborării propriului sistem de clasificare a melodiilor a fost determinată de conținutul repertoriului pentru vioară din zona de nord, care se remarcă prin diversitate și caracter eterogen. Una din problemele științifice importante, pe care ne-am propus să o soluționăm în teză, este anume clasificarea repertoriului muzical. Astfel, realizând o sinteză a diferitor criterii de clasificare utilizate în muzica literată și în etnomuzicologie, am elaborat un sistem de clasificare, ce reflectă specificul repertoriului cercetat.

Criteriile aplicate în clasificarea repertoriului pentru vioară din zona de nord sunt: domeniul artistic muzical; contextul social; funcțional; diacronic; subiectul tematic; sursa primă de execuție; sincron; aplicativ. Acest sistem de clasificare ne-a permis să realizăm o analiză detaliată a repertoriului dat, evidențiind creații folclorice și literate; rituale și nerituale; creații din mediul țăranesc și din mediul urban; melodii de origine instrumentală și vocală; creații ce aparțin unui strat vechi și/sau unui strat nou; folclorice autohtone și folclorice aparținând altor etnii; melodii de joc și de ascultare. Ultimul criteriu stă la baza analizei morfologice.

În subcapitolul 2.4, **Concluzii la capitolul 2**, în baza cercetărilor realizate, am formulat următoarele concluzii:

1. Vioara și lăutarii violoniști sunt factorii de viabilitate a culturii tradiționale muzicale, de păstrare, promovare și valorificare a culturii tradiționale în societate. Instrumentul preferat al lăutarilor din zona de nord a Republicii Moldova rămâne a fi vioara, datorită tradiției violonistice cu o istorie bogată cuprinzând multe generații, dar și a caracteristicilor tehnice, sonorității

specifice și a posibilităților de perfecționare continuă a acestui instrument. Lăutarii violoniști promovează diverse proiecte culturale axate pe folclor, iar realizarea acestora plasează folclorul muzical în noi dimensiuni sonore, depășind hotarele strict tradiționale și integrându-se firesc în lumea muzicii universale.

2. Personalități notorii, reprezentanți ai artei violonistice lăutărești din zona de nord au contribuit substanțial la dezvoltarea culturii muzicale naționale; este remarcabil aportul violoniștilor din alte zone ale republicii, care au activat și activează în zona de nord, la îmbogățirea repertoriului și la promovarea tradițiilor locale. Descendenții lăutarilor din zona de nord s-au impus prin profesionalismul lor în arta violonistică de nivel național și chiar internațional.

3. În baza documentelor de arhivă (primele înregistrări de teren datează din anul 1964) și a investigațiilor personale, am constatat că lăutarii violoniști din zona studiată abordează diferențiat repertoriul folcloric muzical. Astfel, generația mai în vârstă de violoniști, în pofida transformărilor de ordin social, tehnic, dar și a fluctuațiilor culturale tot mai intense, păstrează acest repertoriu. Violoniștii din acea generație nu și-au schimbat principiile și modalitățile de activitate, contribuind substanțial la păstrarea și îmbogățirea repertoriului. Iar violoniștii mai tineri, deși cunosc repertoriul muzical folcloric din zona cercetată, tind spre o tratare eclectică, deseori experimentală, introducând diferite elemente caracteristice folclorului, în special ale folclorului popoarelor din arealul balcanic. Totuși, chiar dacă ei sunt implicați în diferite proiecte și sunt în pas cu ultimele realizări tehnice, interpretând cu succes diferite stiluri muzicale, cartea de vizită instrumentală a lor rămâne vioara tradițională și repertoriul din zona folclorică studiată.

4. Conținutul divers și caracterul eterogen al repertoriului folcloric pentru vioară din zona studiată a determinat elaborarea unui sistem de clasificare corespunzător melodiilor respective. Criteriile incluse în acest sistem: domeniul artistic muzical, contextul social, funcțional, diacronic, subiectul tematic, sursa primă de execuție, sincron, aplicativ ne-a permis să realizăm o analiză fundamentată a repertoriului dat, evidențiind creații folclorice și literate; rituale și nerituale; creații din mediul rural și din cel urban; melodii de origine instrumentală și melodii de origine vocală; creații ce aparțin unui strat vechi și/sau nou; folclorice autohtone și aparținând unor etnii conlocuitoare; melodii de joc și melodii de ascultare.

5. Clasificarea efectuată la nivel de repertoriu folcloric pentru vioară în general ne va permite realizarea unei clasificări și ulterior a unei analize sub aspect morfologic (capitolele trei și patru). La baza cercetării morfologice va fi plasat *criteriul aplicativ*, iar celelalte criterii vor fi implicate în procesul de analiză în funcție de gradul de necesitate a unei prezentări mai ample a fenomenului studiat.

În compartimentul introductiv al capitolului 3, **Melodii de joc**, este făcută o sistematizare a *melodiilor de joc* pe clase, din punct de vedere funcțional-semantic, divizând *melodiile de joc* în două grupuri mari: *melodii de joc rituale* și *melodii de joc nerituale*. Grupul *melodiilor de joc rituale* cuprinde creații din repertoriul de nuntă și din cel al obiceiurilor calendaristice, iar grupul *melodiilor de joc nerituale* include melodii de dansuri tradiționale, melodii de dansuri specifice zonei folclorice cercetate și melodii de dansuri întâlnite și în alte zone folclorice, dar adaptate zonei. Astfel, din punct de vedere structural, atât *melodiile de joc rituale*, cât și cele *nerituale*, sunt clasificate, având criteriu de bază elementul ritmic, pe următoarele clase de melodii: *horă-bătută*, *hang*, *sârbă*, *hora mare*, *ostropăț*, *polcă*. În baza clasificării propuse este efectuată o analiză complexă și detaliată a structurii ritmice, sonore și arhitectonice a *melodiilor* din fiecare clasă.

Ritmul *melodiilor de joc* studiate se încadrează în sistemele *orchestic* (de dans), *divizionar* (apusean) și *aksak* (asimetric). Analiza acestor structuri ritmice s-a realizat prin prisma a două aspecte: a. aspectul sincretic (care pune în evidență partea coregrafică a *melodiilor*); b. aspectul divizionar (care pune în evidență unele formule ale desenului ritmic, prin care se caracterizează *melodiile*).

Plecând de la multitudinea de clasificări ale sistemelor sonore existente în literatura de specialitate și de la particularitățile repertoriului muzical studiat, *melodiile de joc* se încadrează în sistemele sonore: *pentatonic*, *pentacordic*, *hexacordic*, *heptacordic*, cu moduri diatonice și cromatice. În calitate de bază pentru studierea *melodiilor de joc* din repertoriul folcloric pentru vioară din zona de nord este luat sistemul *heptacordic*, prezent în toate variantele combinatorii ale acestuia. Celelalte sisteme sonore menționate sunt tratate ca sisteme satelit ale *heptacordiilor*, întâlnite în textura muzicală.

Forma arhitectonică a *melodiilor de joc* din repertoriul folcloric pentru vioară din zona de nord a fost analizată din perspectiva sistemului formei fixe, respectiv: 1. melodii cu formă fixă la nivel macrostructural și microstructural; 2. melodii cu formă cvazi-liberă la nivel macrostructural și fixă la nivel microstructural. De asemenea, *melodiile de joc* au fost cercetate sub aspect bilateral: la nivel macro- și microstructural.

Având în vedere rezultatele studiului analitic al sistemelor ritmic, sonor și arhitectonic ale *melodiilor de joc*, am formulat, în subcapitolul 3.4, concluziile de mai jos.

1. Din punct de vedere funcțional, semantic și structural *Melodiile de joc* reprezintă o mare varietate de creații. Sub aspect structural, luând drept criteriu de bază elementul ritmic, am delimitat următoarele clase de melodii, care includ melodii *rituale* și *nerituale*: *horă-bătută*, *hang*, *sârbă*, *hora mare*, *ostropăț*, *polcă*.

2. Structura ritmică a *melodiilor de joc* din repertoriul folcloric pentru vioară din zona de nord a Republicii Moldova constituie un spectru multidimensional, care se încadrează, pe de o parte, în sistemele ritmice *orchestic*, *divizionar* și *aksak*, iar pe de altă parte, implică elemente caracteristice sistemului divizionar. Aceste sisteme ritmice se manifestă în grupul *melodiilor de joc* evidențiate atât în stare pură cu toate particularitățile respective, cât și în diverse combinații, având ca bază tiparul metric și raportul celulelor originale. Astfel, pentru melodiile din clasa *horă-bătută* sunt specifice formulele ritmice ale dipiricului în stare pură și în combinație cu dactilul și anapestul. Aspectul divizionar se manifestă prin predominarea șaisprezecimilor. În clasa melodiilor de *sârbă* constatăm predominarea formulelor ritmice de tip dipiric în diviziune ternară. Pentru aceste melodii este caracteristic și ritmul punctat în formula optime cu punct și șaisprezecime. În clasa melodiilor de *hang* atestăm prevalența absolută a dipiricului în diviziune pe șaisprezecimi. Melodiile din clasele *horă-bătută*, *sârbă* și *hang* se caracterizează prin frecvența moderată a formulelor sincopate de tip amfibrah. O formulă ritmică sincopată deseori întâlnită în clasele sus-numite este dohmiacul descendent iar, mai rar, dohmiacul ascendent prezent în câteva exemple din clasele *sârbă* și *hang*. Pentru melodiile din clasa *hora mare* sunt caracteristice unitățile de timp divizibile după principiul ternar, predominantă fiind formula binară de iamb, iar dintre formulele compuse – troheul, fapt care a determinat crearea unei mari varietăți de serii ritmice. În melodiile din clasa *polcă* prevalează aspectul divizionar în măsura de 2/4 și unele formule ritmice inițiale și finale caracteristice, construite din pătrime, optime cu punct și șaisprezecime, două optimi și pătrime. În clasa *ostropăț*, ritmul se axează pe formula ternară cu timpul trei alungit. Totuși, pe parcursul melodiilor, în unele creații am descoperit plasarea timpului alungit la începutul formulei ritmice. Putem presupune prezența acestui fenomen ca urmare a influenței melodiilor preluate din alte zone românești.

3. O altă particularitate a structurii ritmice din grupul *melodiilor de joc* este îmbinarea eclectică a formulelor melodice caracteristice diferitor *melodii de joc* și din celelalte clase de melodii, particularitate determinată de mai mulți factori, și anume: influența muzicii occidentale, interacțiunea intensă a diferitor zone folclorice, tendința lăutarilor de a crea melodii noi prin combinarea formulelor melodice specifice diferitor tipuri de dans. Un fenomen observat în urma analizei structurii ritmice este procesul de dezafectare a repertoriului vechi prin dispariția treptată a melodiilor caracteristice de *bătută* și/sau contopirea lor cu melodiile de *horă*.

4. În sistemele sonore ale *melodiilor de joc* am constatat o varietate de combinații pe structuri modale simple și complexe. Acestea se integrează în sistemul sonor heptacordic al modurilor diatonice și cromatice, identificate într-o serie de combinații caracteristice. Pe lângă combinațiile enumerate din sistemul heptacordic am descoperit și combinații mixte ale acestuia cu substratul sonor al *sistemelor pentatonice* și *pentacordice* și/sau al *sistemelor hexacordice*, pe

care le-am tratat ca sisteme satelit, la nivelul formelor integrate în melodii, acestea fiind constituite între părțile componente, respectiv, unele fiind de tip heptacordic, iar altele de tip penta- sau hexacordic.

5. Printre modurile diatonice atestate mai des sunt modurile ionic, mixolidic, eolic cu treptele a IV-a și a VII-a mobile. Melodiile construite pe modurile diatonice majore deseori au cadențele sau semicadențele în ionic, iar în cele construite pe moduri diatonice minore acestea sunt în eolic, armonic și frigid. Cu toată influența muzicii occidentale și a structurilor ei tonale, menționăm în *melodiile de joc* un puternic strat modal.

6. *Melodiile de joc* construite integral pe moduri cromatice prezintă o frecvență a cromaticului I (a) și a cromaticului II (a) și (i). În cromaticul I (a) observăm preferința pentru sensibila inferioară cromatizată. Celelalte moduri cromatice, III și IV, se întâlnesc predominant sub forma imixtiunilor modale. Am constatat că fenomenul imixtiunilor modale este caracteristic pentru structura sonoră a *melodiilor de joc*. În cadrul imixtiunilor modale rareori este întâlnit acusticul III. Prezența modurilor acustice în *melodiile de joc* pentru vioară din zona folclorică studiată poate fi explicată, în primul rând, prin păstrarea unui strat vechi al culturii tradiționale, specific pentru repertoriul instrumentelor aerofone, cum sunt fluierul și cimpoiul, și preluat mai apoi în repertoriul pentru vioară, în al doilea rând, prin migrarea de repertoriu și melodii, caracteristică fenomenului lăutăriei, în acest caz putem presupune influența folclorului din Bucovina și din alte zone montane.

7. Varietățile arhitectonice ale *melodiilor de joc* din repertoriul folcloric pentru vioară din zona de nord se încadrează în sistemul formei fixe, respectiv: 1. melodii cu formă fixă la nivelurile macrostructural și microstructural; 2. melodii cu formă cvazi-liberă la nivel macrostructural și fixă la nivel microstructural. Melodiile cu formă fixă la nivelurile macrostructural și microstructural se întâlnesc în toate tipurile arhitectonice, de la monopartite până la pluripartite, iar melodiile cu formă cvazi-liberă la nivel macrostructural și fixe la nivel microstructural în creațiile tri- și pluripartite.

În capitolul 4, **Melodii de ascultare**, melodiile sunt clasificate și analizate, evidențiindu-se particularitățile lor ritmice, sonore și arhitectonice. Sub aspectul structurii ritmice, *melodiile de ascultare* sunt clasificate în: *melodii în caracter de dans, marșuri, melodii de doină și derivatele acestora* – de origine instrumentală și de origine vocală; *melodii de cântec propriu-zis*. Sistemele ritmice în care se încadrează *melodiile de ascultare* sunt *orchestic, divizionar, aksak, giusto-silabic și parlando-rubato*.

Melodiile de ascultare analizate reprezintă sistemele sonore *tetratonic* și *pentatonic*, sistemul *modurilor heptacordice diatonice și cromatice*.

Structura arhitectonică a *melodiilor de ascultare* (de altfel, ca și cea a *melodiilor de joc*) este determinată de varietatea sistemelor ritmice și sonore. Acest fapt a dictat conturarea a două tipuri de forme, liberă și fixă. La fel ca în cazul *melodiilor de joc*, *melodiile de ascultare* sunt examinate la două niveluri: macrostructural și microstructural.

În subcapitolul 4.4, **Concluzii la capitolul 4**, în baza rezultatelor cercetării analitice, sunt formulate următoarele concluzii.

1. Din punct de vedere funcțional, semantic și structural, *melodiile de ascultare* se caracterizează printr-o mare varietate. Sub aspect structural, luând drept criteriu de bază elementul ritmic, am delimitat următoarele clase de melodii: *melodii în caracter de dans, marșuri, melodii de tipul doinei și derivatelor acesteia*: de origine instrumentală și de origine vocală, *melodii de cântec propriu-zis*.

2. *Melodiile de ascultare* analizate se încadrează în sistemele ritmice *orchestic, divizionar, aksak, giusto-silabic și parlando-rubato*. În *melodiile în caracter de dans* am descoperit similitudini sub aspectul structurii ritmice cu *melodiile horă-bătută, sârba* din grupul *melodiilor de joc*. De asemenea, în cadrul *melodiilor în caracter de dans* am constatat prezența unui grup de melodii cu o structură ritmică ce desemnează tipul de *horă-rară*. Din punct de vedere divizionar, *melodiile* se caracterizează printr-o varietate a diviziunii ternare la nivelul doimii, pătrimii, optimii și a șaisprezecimii; prin tempoul și metrul, uneori prezent, prin oscilările acestora în aceeași melodie și prin diversitatea desenului ritmic.

3. Sub aspect ritmic, *melodiile de marș* au anumite trăsături specifice: majoritatea *melodiilor* conțin celule, motive, fraze cu funcție introductivă, mediană și finală. În aceste melodii se întâlnește divizarea ternară a celulelor ritmice binare de tip piric și spondeu, divizarea la nivelul doimii, pătrimii și optimii. Sub aspect divizionar, măsura caracteristică clasei *melodiilor de marș* este de 2/4. De asemenea, în *melodiile de marș*, am descoperit formule caracteristice altor tipuri de specii preluate din muzica tradițională de joc, dar și din melodii cu caracter oriental, cântece patriotice, cântece lirice, adaptate ritmului de marș.

4. *Melodiile de doină și derivatele acestora*, în sistem *parlando-rubato*, se caracterizează printr-o bogată ornamentare, prin varietate de expunere a desenului ritmic datorită improvizației. În unele creații de origine vocală, tiparul metric este păstrat integral, iar în altele se produce o remodelare a acestuia, îndepărtându-l de modelul inițial. Am evidențiat prezența formulelor caracteristice, și anume: recitativul melodic și recto-tono, ultimul fiind preferat în zonele cadențiale. Grupul *melodiilor de origine instrumentală* din clasa *melodii de doină și derivatele acestora* este reprezentat de un număr redus de melodii. Pentru acestea este caracteristică structura de formule specifice doinei instrumentale, care sunt improvizate liber la discreția

interpretului. Aceste formule constituie modele ce corespund celor trei părți ale doinei instrumentale: introductivă, mediană, concluzivă.

5. Creațiile din clasa *melodiilor de cântec propriu-zis* se caracterizează prin sistemul ritmic *giusto-silabic*. Pentru seriile ritmice sunt specifice formulele binare, care se înglobează în celulele ritmice de tip piric, iamb, troheu și spondeu. Datorită interpretării *cvazi-rubato*, uneori se produce o augmentare a acestor celule ritmice. În urma analizei melodiilor, am constatat că elementul comun caracteristic clasei *melodiilor de cântec propriu-zis* este celula iambică în zona cadențială și frecvența pe parcurs a formulelor ritmice dipiric, anapest, amfibrah și spondeu. Pe lângă melodiile care fac parte din sistemul respectiv, am descoperit melodii în care particularitățile ritmice devin flexibile, integrându-se și în alte sisteme, de exemplu *aksak*, *orchestic*, *divizionar*.

6. Structura sonoră a *melodiilor de ascultare* reprezintă sistemele: *tetratonic*, *pentatonic*, *heptacordic diatonic* și *cromatic*.

În urma analizei structurii sonore a melodiilor în sistemul heptacordic diatonic, am evidențiat câteva grupuri: heptacordice, care se constituie pe moduri diatonice majore (ionic și mixolidic); heptacordice, care se constituie pe moduri diatonice minore (eolic); imixtiuni modale axate pe heptacordii în sistemul diatonic major-minor. *Melodiile de ascultare* în sistemul heptacordic cromatic se construiesc, în special, pe cromaticul I (d) și II (i). Menționăm ponderea melodiilor axate pe imixtiuni modale fie pe moduri diatonice, cromatice sau mixte și pe preferința pentru o mobilitate deosebită a treptelor III, IV, VI, VII în cromaticul I și a treptelor IV, V, VI, VII în cromaticul II.

7. Sub aspectul arhitectonicii, *melodiile de ascultare* din repertoriul folcloric pentru vioară se încadrează în:

a. Sistemul formei fixe, care cuprinde: a) melodii cu formă fixă la nivel macrostructural și microstructural și b) melodii cu formă fixă la nivel macrostructural și cvazi-liberă la nivel microstructural. Melodiile cu formă fixă la nivel macrostructural și cvazi-liberă la nivel microstructural le-am clasificat în: a) melodii cu formă fixă la nivel macrostructural și cvazi-liberă la nivel microstructural cu structură simetrică; b) melodii cu formă fixă la nivel macrostructural și cvazi-liberă la nivel microstructural cu structură asimetrică;

b. Sistemul formei libere, care cuprinde: 1) melodii de origine vocală, în care tiparele metrice caracteristice versului popular cântat se impun prin prezența lor; 2) melodii în care tiparele metrice caracteristice versului popular cântat sunt slab conturate; 3) melodii de origine instrumentală. Am constatat că în *melodiile de ascultare* sunt dominante formele arhitectonice cvazi-libere la nivel microstructural și melodiile integrate în sistemul formei libere, cu o

complexitate mare a elementelor ritmice și sonore, care solicită de la lăutari capacități interpretative și improvizatorice excelente.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Concluzii generale

Problema științifică importantă soluționată ca urmare a cercetărilor realizate a constatat în crearea unei viziuni de ansamblu asupra repertoriului muzical folcloric din zona de nord a Republicii Moldova, scoțând din anonimat o serie de reprezentanți de marcă ai artei violonistice lăutărești și contribuind astfel la eliminarea discrepantei dintre nivelul avansat al creației tradiționale violonistice și absența valorificării științifice. Acest lucru a permis să fie demonstrată valoarea repertoriului violonistic folcloric din zona cercetată ca element al patrimoniului cultural intangibil și posibilitatea utilizării ulterioare în diferite domenii ale artei muzicale. În cele ce urmează prezentăm concluziile generale, pe care le formulăm după realizarea demersului științific.

1. Au fost dezvăluite o serie de aspecte importante legate de muzica folclorică instrumentală pentru vioară din zona de nord a Republicii Moldova, aspecte neelucidate în etnomuzicologia națională. Lucrarea vine să completeze un spațiu încă insuficient studiat privind fenomenul artei instrumentale tradiționale, evoluția limbajului muzical și a gândirii muzicale, având ca bază repertoriul pentru vioară din spațiul folcloric cercetat. În acest sens, au fost studiate: relația dintre lăutari și dinastiile de lăutari sub aspect sincron și diacronic, activitatea lăutarilor, repertoriul promovat de aceștia și contextul social-politic de manifestare. De asemenea, repertoriul muzical folcloric a fost tratat multiaspectual, sistemic din punct de vedere semantic, funcțional, al relațiilor interetnice și structural.

2. S-a constatat că lăutarii violoniști, dinastiile de lăutari păstrează repertoriul muzical și maniera interpretativă, transmise din generație în generație în pofida permanentelor transformări sociale, politice și culturale. Ne referim la relația sat–oraș, la transformările produse în mediul tradițional țăranesc, la dezvoltarea mass-mediei, la schimbarea regimului politic etc. Ca urmare a investigațiilor personale de teren (2007-2011), studiind materialele din Arhiva de folclor a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice și alte surse documentare, am constatat că, începând cu anii postbelici, se produce o depășire treptată a cadrului preponderent local de activitate a lăutarilor, datorită proceselor sociale, politice, culturale sau de altă natură, dar și a instruirii lăutarilor la instituții academice de specialitate, cum sunt școlile de muzică, liceele și colegiile de muzică, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice. Astfel, repertoriul muzical preluat de lăutari este îmbogățit, se produc interferențe stilistice și datorită circulației intense a lăutarilor, a noului nivel de promovare: săli de concert, radio, TV, internet. Cu toate aceste manifestări multiple ale fenomenului lăutăriei și instrumentarului utilizat, repertoriul violonistic rămâne în prim-planul artei lăutărești, îmbinând cele două direcții de dezvoltare a lăutăriei semnalate încă la sfârșitul sec. XIX – tradiția orală și instruirea academică.

3. Vioara și lăutarii violoniști reprezintă factorii definitorii în păstrarea și valorificarea culturii tradiționale muzicale. Lăutarii promovează diverse proiecte culturale axate pe folclor, prin realizarea cărora folclorul muzical capătă noi valențe sonore, depășind hotarele strict tradiționale și integrându-se firesc în muzica universală de astăzi.

4. Particularitățile funcționale, semantice și structurale ale creațiilor muzicale ce reprezintă repertoriul folcloric pentru vioară din zona de nord ne-au motivat să elaborăm un sistem de clasificare axat pe criterii orientate spre un anumit aspect al acestor creații. La baza prezentei cercetări a stat *criteriul aplicativ*, alte criterii fiind implicate în procesul de analiză în funcție de gradul de necesitate a unei tratări întemeiate a fenomenului studiat. Ca urmare, am delimitat două categorii: *melodii de joc* și *melodii de ascultare*. Aceste melodii au fost analizate sub aspectul structurii ritmice, sonore și arhitectonice.

5. În urma analizei, am constatat că structura ritmică a *melodiilor de joc* din repertoriul folcloric pentru vioară constituie un fenomen care sintetizează, pe de o parte, o serie de elemente caracteristice ritmului muzicii folclorice instrumentale și vocale, iar pe de altă parte, elemente ale stilului nou, determinat de influența muzicii occidentale academice, a altor culturi etnice etc. Au fost studiate următoarele sisteme ritmice: *orchestic*, *divizionar* și *aksak*, care se manifestă în grupul *melodii de joc* evidențiate atât în stare pură, cu toate particularitățile lor, cât și în diverse fuziuni combinatorii, având ca bază tiparul metric și raportul celulelor originale.

6. O particularitate a structurii ritmice din grupul *melodiilor de joc* este îmbinarea eclectică a formulelor melodice caracteristice diferitor *melodii de joc*, determinată de mai mulți factori, și anume: influența muzicii occidentale, interacțiunea intensă a diferitor zone folclorice, tendința lăutarilor de a crea melodii noi prin combinarea formulelor melodice specifice diverselor tipuri de dans. Un fenomen important constatat în urma analizei structurii ritmice este dezafectarea repertoriului vechi prin dispariția treptată a melodiilor caracteristice de *bătută* și/sau contopirea lor cu melodiile de *horă*.

7. Sistemul sonor al *melodiilor de joc* este determinat de o varietate de combinații din structuri modale simple și complexe. Acestea se integrează în sistemul sonor heptacordic al modurilor diatonice și cromatice, reprezentat printr-o mulțime de combinații caracteristice, și anume: moduri diatonice, moduri cromatice și/sau moduri combinate mixt, moduri în sistemul major-minor și minor-major, moduri în care sistemul sonor se axează pe o sinteză/alternanță a două moduri minore aflate în raport de terță mică, moduri omonime. Menționăm că, cu toată influența muzicii occidentale și a structurilor ei tonale, totuși, în grupul *melodii de joc* constatăm un puternic strat modal. În cadrul imixtiunilor modale am atestat acusticul III. Această prezență a modurilor acustice în *melodiile de joc* pentru vioară din zona de nord poate fi explicată, în primul rând, prin păstrarea unui strat vechi al culturii tradiționale, caracteristic repertoriului

instrumentelor aerofone ca fluierul și cimpoiul și preluat mai apoi în repertoriul pentru vioară, și, în al doilea rând, prin migrarea de repertoriu și melodii, caracteristică fenomenului lăutăriei, în acest caz putem presupune influența folclorului din Bucovina și din alte zone de munte. Am descoperit structuri sonore, cum este cromaticul de mod III, care nu e caracteristic zonei folclorice cercetate. Putem presupune că prezența acestora este determinată de mai mulți factori, și anume: migrația masivă a românilor dintr-o zonă în alta, libera circulație a lăutarilor până spre sfârșitul celui de-al doilea război mondial și, evident, schimbul firesc de experiență și repertoriu între lăutarii din diferite zone folclorice. Lăutarii din zona de nord ne-au relatat despre colaborările profesionale intense cu lăutarii din Moldova din stânga Prutului, dar și cu cei din Muntenia și Transilvania. Chiar dacă în perioada sovietică acest dialog profesional direct era imposibil, totuși, lăutarii din zona de nord a republicii nu au fost privați totalmente de accesul la muzica folclorică din stânga Prutului, deoarece au avut posibilitatea să asculte, fie și pe ascuns, posturi de radio românești.

8. În clasa *melodiilor de joc* s-a constatat prevalența anumitor forme arhitectonice, dictată de specificul structurii ritmice, de sistemele sonore, care cer de la lăutari capacități interpretative și improvizatorice deosebite. În cadrul acestor forme se întâlnesc, pe de o parte, structuri deja cristalizate, tradiționale, de tipul bi-, tri-, tetrapartite, iar pe de altă parte, sunt multe modele arhitectonice în care predomină principiul cvazi-liber în construirea melodiilor, fenomen determinat de arta interpretativă lăutărească.

9. Sistemele ritmice ale *melodiilor de ascultare* analizate se încadrează în sistemele *orchestic*, *divizionar*, *aksak*, *giusto-silabic* și *parlando-rubato*. Un fenomen caracteristic melodiilor din acest grup este trecerea facilă dintr-un sistem ritmic în altul, în special ne referim la oscilațiile între sistemele *orchestic*, *giusto-silabic* și *parlando-rubato*. Acest fapt a determinat apariția tipului de *horă-rară*.

10. În sistemul sonor al *melodiilor de ascultare*, la fel ca în cel al *melodiilor de joc*, s-a constatat o varietate de combinații pe structuri modale simple și complexe. Acestea se integrează în sistemele sonore tetratonic, pentatonic și heptacordic, reprezentate atât de melodii cu structuri sonore omogene, bazate respectiv pe moduri diatonice sau cromatice, cât și de melodii cu structuri modale mixte, diatonico-cromatice, diversitatea acestora fiind pregnantă, marcată de policromie modală. Menționăm ponderea melodiilor axate pe imixtiuni modale fie pe moduri diatonice, cromatice sau mixte și preferința pentru o mobilitate deosebită a treptelor constitutive.

11. Sub aspectul arhitectonicii, în *melodiile de ascultare* din repertoriul pentru vioară domină formele cvazi-libere la nivel microstructural și melodiile integrate în sistemul formei libere, respectarea principiilor elementelor ritmice și sonore, care solicită de la lăutari capacități interpretative și improvizatorice deosebite.

Considerăm că rezultatele obținute în urma efectuării prezentului studiu pot servi în calitate de temei pentru următoarele **recomandări**:

1. A utiliza metodologia elaborată de cercetare a repertoriului folcloric pentru vioară din zona de nord a Republicii Moldova, inclusiv sistematizările și clasificările făcute drept bază teoretică pentru alte studii etnomuzicologice;
2. A aborda folclorul muzical din perspectivă inter- și intradisciplinară;
3. A propulsa cercetarea fenomenului folcloric muzical din perspectiva antropologiei culturale ca o nouă direcție științifică în Republica Moldova;
4. A lărgi cadrul studierii repertoriul folcloric pentru vioară și spre alte zone ale Republicii Moldova, utilizând rezultatele prezentului studiu analitic, comparativ și structural-tipologic;
5. A lua ca bază rezultatele cercetării în studierea diferitor domenii ale culturii muzicale tradiționale nu numai autohtone, dar și a etniilor conlocuitoare;
6. A folosi materialele lucrării în calitate de surse de informare la cursurile didactice *Folclor muzical*, *Istoria muzicii naționale*, *Istoria artei interpretative la instrumente populare* și a celor de specialitate, în mod deosebit la studierea unui instrument muzical popular în instituțiile de învățământ muzical-artistic mediu și superior;
7. A valorifica materialul muzical inedit transcris de autor, atât ca bază factologică pentru o eventuală cercetare etnomuzicologică, cât și ca sursă de inspirație pentru interpreți și compozitori;
8. A promova materialele tezei în cadrul diferitor proiecte naționale și internaționale legate de salvagardarea, protejarea și promovarea patrimoniului cultural imaterial.

Evident, această listă de recomandări nu este exhaustivă și poate fi completată punctual, în funcție de obiectul de interes din domeniul folclorului muzical.

LUCRĂRI PUBLICATE LA TEMA TEZEI

LUCRĂRI ȘTIINȚIFICE

1. Articole în diferite reviste științifice:

Categoria B:

- a) Slabari Nicolae. Abordarea clasificării repertoriului pentru vioară din Republica Moldova
În: Buletin Științific. Revista de Etnografie, Științele Naturii și Muzeologie, Nr. 11 (24)
(Serie Nouă), 2009, Chișinău: Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală a
Moldovei, 2009, p. 227-233. ISSN 1857-0054.

Categoria C:

- b) Slabari Nicolae. Vița de lăutari Ștefăneț la confluența tradiționalului și modernului. În:
Anuar științific: Muzică, Teatru, Arte Plastice. Chișinău: Notograf Prim, 2009, Nr. 1-2
(8-9), p. 110-114. ISBN 978-9975-9501-3-8, ISSN 1857-1581.
- c) Slabari Nicolae. Lăutari violoniști din zona de nord a Moldovei în arhiva de folclor a
Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice. În: Anuar științific: Muzică, Teatru, Arte
Plastice. Chișinău: „Valinex” SRL, 2011, Nr. 1-2 (12-13), p. 243-249. ISSN 1857-1581,
ISBN 978-9975-9925-3-4.
- d) Slabari Nicolae. Orchestra *Ciocârlia* de la Edineț — Exponent al tradiției lăutărești în
zona de Nord a Moldovei. În: Anuar științific: Muzică, Teatru, Arte Plastice. Chișinău:
„Valinex” SRL, 2012, Nr. 3 (16), 2012, p. 250-256. ISSN 1857-2251, ISBN 978-9975-
9925-4-1, ISBN 978-9975-9925-5-8.
- e) Slabari Nicolae. Aspecte istorice referitoare la apariția, evoluția și varietățile violinei în
muzica tradițională românească. În: Anuar științific: Muzică, Teatru, Arte Plastice.
Chișinău: „Valinex” SRL, 2012, Nr. 4 (17), 2012, p. 264-270. ISBN 978-9975-9925-4-1,
ISBN 978-9975-9886-4-3, ISSN 1857-2251.
- f) Slabari Nicolae. Aspecte ale structurii ritmice în melodiile de joc pentru vioară din zona
de nord a Republicii Moldova. În: Anuar științific: Muzică, Teatru, Arte Plastice.
Chișinău: Grafema Libris, Nr. 1 (18), 2013, p.51-57. ISSN 1857-2251, ISBN 978-9975-
9925-4-1, ISBN 978-9975-52-154-3, ISBN 987-9975-9886-3-6.

2. Articole în culegeri științifice

2.1. Culegeri internaționale:

- g) Slabari Nicolae. Muzica de joc în repertoriul lăutarilor violoniști din zona de nord a
Republicii Moldova. În: Folclor și postfolclor în contemporaneitate: (materialele

conferinței din 11-12 decembrie 2014). Rezumatele lucrărilor. Academia de Muzică, Teatru, Arte Plastice. Chișinău: Grafema Libris, 2014, p. 53-54. ISBN 978-9975-9617-3-8

- h) Slabari Nicolae. Muzica de joc în repertoriul lăutarilor violoniști din zona de nord a Republicii Moldova. În: Folclor și postfolclor în contemporaneitate: (Materialele Conferinței Internaționale din 11-12 decembrie 2014). Chișinău: Grafema Libris, 2015, p. 68-73. ISBN 978-9975-52-185-7.

3. Materiale/ teze la forurile științifice

3.2. Conferințe internaționale în republică:

1. *Învățămint artistic – dimensiuni culturale* (conferință științifică internațională din 10.04.2009 și 04.05.2012, Chișinău);
2. Conferința științifică internațională și națională din cadrul proiectului *Registrul adnotat al creațiilor muzicale din Republica Moldova*. Chișinău: 2011, 2012.
3. Conferința științifică internațională din cadrul proiectului *Folclor și postfolclor în contemporaneitate*: (materialele conferinței din 11-12 decembrie 2014, Chișinău).
4. Conferința științifică internațională *Patrimoniul muzical din Republica Moldova (folclor și creație componistică) în contemporaneitate* 23-24 iunie 2015.

ADNOTARE

Slabari Nicolae. *Repertoriul folcloric pentru vioară din zona de nord a Republicii Moldova*, teză de doctor în studiul artelor și culturologie, specialitatea 653.01 – Muzicologie, Chișinău, 2016.

Structura tezei include următoarele elemente: introducere, patru capitole, concluzii și recomandări, 131 de pagini de text analitic, bibliografia din 168 de surse, 5 anexe, inclusiv 203 exemple muzicale folclorice și note la ele. Rezultatele cercetării sunt reflectate în 8 publicații științifice.

Cuvinte-cheie: repertoriu folcloric pentru vioară, lăutari, dinastii de lăutari, clasificarea repertoriului, funcționalitate, melodii de joc, melodii de ascultare, structură sonoră, ritm, arhitectonică.

Domeniul de studiu: folclor muzical.

Scopul și obiectivele cercetării. Scopul: studierea complexă a repertoriului folcloric pentru vioară din zona de nord a Republicii Moldova. **Obiectivele:** 1. Elucidarea fenomenului interpretării tradiționale la vioară în zona de nord, identificarea reprezentanților artei violonistice, lăutarilor și dinastiilor de lăutari, din perspectivă sincronică și diacronică; 2. Tratarea repertoriului folcloric pentru vioară sub aspectul conținutului, funcționalității, relațiilor interculturale; 3. Clasificarea melodiilor și analiza particularităților ritmice, melodice și arhitectonice ale lor.

Noutatea și originalitatea științifică. Noutatea cercetării constă în dezvăluirea unor aspecte principale ale muzicii instrumentale tradiționale pentru vioară din zona de nord a Republicii Moldova, aspecte referitoare la colportori, funcționalitate, morfologie, care nu au fost elucidate până acum în etnomuzicologia națională. Lucrarea își propune să completeze un spațiu insuficient studiat, legat de fenomenul artei instrumentale tradiționale, de evoluția limbajului muzical și a gândirii muzicale, având ca bază repertoriul folcloric pentru vioară din zona cercetată. Materialul muzical studiat este inedit, selectat în urma investigațiilor de teren și transcris în conformitate cu rigurile științifice.

Problema științifică importantă soluționată: a fost elaborată o viziune de ansamblu asupra repertoriului muzical și a reprezentanților artei violonistice lăutărești din zona de nord a Republicii Moldova, fapt care poate contribui la eliminarea discrepantei dintre nivelul avansat al creației tradiționale violonistice și valorificarea științifică a acesteia în contemporaneitate. A fost evidențiată valoarea repertoriului violonistic ca element al patrimoniului cultural intangibil și utilizarea acestuia în diferite domenii ale artei muzicale.

Semnificația teoretică. Rezultatele cercetării constituie un aport temeinic în domeniul științific referitor la muzica instrumentală tradițională din a doua jumătate a sec. XX – începutul sec. XXI. Lucrarea se axează pe concepte teoretice fundamentale ale științei etnomuzicologice contemporane cu aprofundarea laturii analitice. În baza lor, pornind de la specificul materialului muzical cercetat, pentru analiza sistemelor sonor, ritmic și arhitectonic ale acestui material a fost elaborat și aplicat un sistem metodologic corespunzător, care poate servi drept temei teoretic la elaborarea altor studii etnomuzicologice.

Valoarea aplicativă a temei. Rezultatele cercetării de tip analitic, comparativ și structural-tipologic pot constitui repere importante pentru studierea muzicii folclorice din Republica Moldova, de asemenea, pot fi utile în rezolvarea unor probleme legate de studierea patrimoniului cultural imaterial. În afară de aceasta, materialele sunt aplicabile la cursurile didactice *Folclor muzical*, *Istoria muzicii naționale*, *Istoria artei interpretative la instrumentele populare* și la cele de specialitate, cum ar fi studierea instrumentelor muzicale populare, în instituțiile de învățământ muzical-artistic mediu și superior.

Implementarea rezultatelor științifice. Teza de doctor a fost discutată la ședințele catedrei Muzicologie și compoziție a AMTAP, fiind recomandată pentru susținere. Rezultatele științifice au fost implementate în cadrul conferințelor științifice naționale și internaționale la AMTAP în anii 2009-2015, și al proiectelor științifice de la AMTAP: *Folclor și postfolclor în contemporaneitate* (2014-2015), *Patrimoniul muzical din Republica Moldova (folclor și creație compositivă) în contemporaneitate* (2015-2018).

АННОТАЦИЯ

Слабать Николай. Фольклорный репертуар для скрипки в северной зоне Республики Молдова. Диссертация на соискание ученой степени доктора искусствоведения и культурологии, специальность 653.01 – Музыковедение, Кишинев, 2016 г.

Структура: введение, четыре главы, выводы и рекомендации, 131 страницы основного текста; библиографический список из 168 наименований; 5 приложений, в том числе нотный текст: 203 фольклорных пьес и примечания к ним. Результаты исследования отражены в 8 научных публикациях.

Ключевые слова: традиционный репертуар для скрипки, лэутары, династии лэутаров, классификация репертуара, функциональность, танцевальные мелодии, мелодии для слушания, звуковая структура, ритм, архитектоника.

Область исследования: музыкальный фольклор.

Цель и задачи исследования. Целью исследования является комплексное изучение традиционной музыки для скрипки в северной зоне Молдовы. **Задачи:** 1. Выявление выдающихся скрипачей-лэутаров и лэутарских династий, изучение их исполнительского искусства в синхроническом и диахроническом аспектах; 2. Исследование содержания, функциональности, межкультурных взаимосвязей традиционного репертуара для скрипки; 3. Классификация и структурный анализ мелодий скрипичного репертуара, определение их ритмических, мелодических и архитектонических особенностей.

Научная новизна и оригинальность исследования состоит в освещении ряда важных аспектов связанные с народными исполнителями, функциональности, морфологии традиционной скрипичной музыки севера Республики Молдова, которые ранее не были изучены в этномузыкознании. Работа на основе анализа скрипичного репертуара в избранном фольклорном пространстве восполняет пробелы в изучении национального инструментального искусства, особенностей музыкального языка и мышления. Впервые в научный оборот введен самобытный музыкальный материал, зафиксированный и проанализированный в строгом соответствии с требованиями научной записи и интерпретации фольклорных текстов.

Научная проблема, решенная в диссертации, заключается в создании общей картины развития музыкального репертуара и представителей скрипичного искусства севера Молдовы, что способствует устранению разрыва между высоким художественным уровнем традиционного скрипичного творчества и отсутствием его современного научного освоения. В результате выявлены значимость скрипичного фольклорного репертуара севера Молдовы в контексте нематериального культурного наследия и важность его использования в различных областях музыкального искусства.

Теоретическое значение работы. Результаты исследования являются вкладом в научную разработку в области традиционной инструментальной музыки второй половины XX – начала XXI вв. Работа базируется на основополагающих теоретических концепциях современного этномузыкознания в сочетании с углубленным аналитическим подходом к изучаемым явлениям. Исходя из этого и с учетом специфики избранного музыкального материала, была разработана и применена оригинальная методологическая система для анализа звуковой, ритмической и архитектонической сторон фольклорных мелодий, которая может послужить теоретической основой и для других этномузыкальных исследований.

Практическая значимость работы. Результаты исследования послужат отправной точкой для дальнейшего научного освоения фольклорной музыки Республики Молдова, а также могут быть полезны при решении ряда проблем, с которыми сталкиваются этномузыковеды в процессе изучения нематериального культурного достояния страны. Материалы работы могут быть использованы в учебных курсах «Музыкальный фольклор», «История национальной музыки», «История исполнительства на народных инструментах», «Инструментоведение» в средних и высших музыкальных учебных заведениях.

Внедрение научных результатов. Диссертация была обсуждена на заседаниях кафедры музыковедения и композиции АМТИИ и рекомендована к защите. Научные результаты изложены в рамках ежегодных научных конференций (2009-2015) и научных проектов: *Folclor și postfolclor în contemporaneitate* (2014-2015), *Patrimoniul muzical din Republica Moldova (folclor și creație componistică) în contemporaneitate* (2015-2018), организованных в рамках АМТИИ.

ANNOTATION

Slabari Nicolae. *Folkloric violin repertoire from the northern region of the Republic of Moldova*, a doctoral dissertation in the study of arts and culturology, specialty 653.01 – Musicology, Chisinau, 2016.

The structure of the dissertation includes: four chapters, conclusions and recommendations, bibliography comprising 168 sources, including 203 examples of folk music and notes to them, 5 annexes, 131 pages of basic text. The research results are reflected in 8 scientific publications.

Key words: traditional repertoire for violin, lăutari (fiddlers) and dynasties of lăutari, repertoire classification, functionality, dance tunes, tunes for listening, sound structure, rhythm, architectonics.

Field of study: musical folklore.

Research goal and objectives. The goal of this research consists in the complex study of traditional music for violin from the northern region of Moldova. The achievement of this goal involves the following **objectives**: 1. Elucidation of the phenomenon of traditional violin performance in the northern folkloric region, outlining the representatives of violin art, lăutari and dynasties of lăutari, from the synchronic and diachronic perspectives; 2. Treating the traditional violin repertoire under the aspect of content, functionality, intercultural relations; 3. Analysis and classification of tunes, the outline of rhythmic, melodic and architectonic peculiarities.

Scientific novelty and originality. The novelty of this research consists in revealing certain important aspects linked with traditional instrumental music for violin from the northern region of Moldova, not found yet in national ethnomusicology. This paper tends to complete an insufficiently studied space, linked with the phenomenon of traditional instrumental art, the evolution of music language and musical thinking, having as basis the violin repertoire from the studied folkloric space. The studied musical material is truly unique in its nature, selected after field investigations and transcribed according to the rules of scientific transcription.

The important scientific problem solved consists in: revealing and laying stress on distinct personalities, representatives of violin art of lăutari from the northern region, who contributed to the development of national musical culture and the musical repertoire, distinguished by its heterogeneous content, outlining its distinct structural peculiarities.

Theoretical significance. This paper is based on fundamental theoretical concepts of contemporary ethnomusicology, emphasizing the analytical aspect. On their basis, resulting from the peculiarities of the studied musical material, when analyzing the sound, rhythmic and architectonic systems had been drafted and implemented an appropriate methodological system, which can serve as theoretical basis for the drafting other ethnomusicological studies.

Applicative value of the topic. The results of analytical, comparative and structural-typological research can serve as important benchmarks for the study of folk music from the region, and not only. All the materials of this paper can be used in such didactic courses as „Musical Folklore”, „History of National Music”, „History of Popular Instrumental Performing Art” and specialty courses, such as the study of popular music instrument, in musical-artistic secondary and higher education institutions.

Implementation of scientific results. The scientific results had been reflected in published articles and in papers presented at annual scientific conferences organized at the Academy of Music, Theatre and Fine Arts and recommended for the thesis defence. The scientific results have been implemented in national and international scientific conferences held at AMTFP in the years 2009-2015, the AMTFP scientific projects: *Folclor și postfolclor în contemporaneitate* (2014-2015), *Patrimoniul muzical din Republica Moldova (folclor și creație componistică) în contemporaneitate* (2015-2018).

SLABARI NICOLAE

**REPERTORIUL FOLCLORIC PENTRU VIOARĂ DIN ZONA
DE NORD A REPUBLICII MOLDOVA**

653.01 – MUZICOLOGIE

Autoreferatul tezei de doctor în studiul artelor și culturologie